

Betyárok a magyar kártyán 7.

„Mikor viszik Zöld Marcit a vason...”

Zöld Marci

„Okos és bátor fickó lévén, kár érte, hogy e szép tehetségét embertársai megrontására fordítván, utóljára is akasztófán végzé kalandos életét” – írta Zöld Marciról Osváth Pál sárréti csendbiztos (Szűcs 1969: 16). Az 1790 körül, Berettyóújfalun, kálvinista kisnemesi családba született Márton az egyik legjelentősebb betyár volt Rózsa Sándor előtt, pedig mindössze néhány esztendeje volt e kétes hírnév megszerzésére.

Már édesapja is összeütközésbe került a törvénnyel, Marci törvényen kívül pályafutása a katonaságtól való megszökéssel vette kezdetét. [\[1\]](#) Verekedésbe keveredett, ökröket, majd két szekeret is ellopott, amiért börtönbe vetették, majd szabadulása után újra katonának adták. Egy társával innen is megszökött, s végképp zsványságra adta az életét. Udvarházakat támadt meg, erőszakoskodott, méneseket hajtott el, útonállóként szerzett jövedelmet, bejárva az egész Alföldet. Összeállt a környék egy másik híres betyárjával, Palatinszky Pistával, akivel ezután együtt követték el bűncselekményeiket, bandájuk gyakran nyolc főre is duzzadt. Leginkább Heves [\[2\]](#) és Bihar vármegyékben, valamint a Hortobágyon működtek, egyre vakmerőbb cselekedetekkel hívták fel magukra a hatóságok figyelmét: kirabolták a Szabolcs megyei komisszárius tanyáját, 14-16 fős utazó nemesi társaságokat támadtak meg, elállták az Ugocsa vármegyei főbíró útját és lovát vették. A pandúrok először társát, Palatinszkyt fogták el, Zöld Marci végzetét árulás okozta. Egy gulyás adta őt a rend őreinek kezébe 1816-ban, mikor egy öcsödi tanyán rejtőzködött. A statáriális bíróság Törökszentmiklóson ült össze, s halára ítélte, elutasítva kegymeli kérvényét, amelyben arra hivatkozott, hogy embert soha nem ölt.

Az akasztása előtti tanúvallomásában így vallott: „Zöld Márton a nevem, 25 esztendő, tekintetes Bihar vármegyében fekvő Berettyó Újfalubul való születés, református, nőtelen, a Herceg Hessen Hamburg Nemes Regementbéli szökött katona, nemes személy vagyok... Hat esztendőket töltöttem el mind összesen temlecben. Elsősorban verekedésért, másodszor az

újfalusi bírától erőszakosan elvett ökrökért, harmadszor két lovat elfogattatván Nánáson, annak utána katonának adattam... Most karácsonykor két esztendeje, hogy elszöktem Nagy Váradrul..."

Számos népdal és gyönyörű ballada őrzi Zöld Marci emlékét, a ponyvairodalom pedig országosan ismertté tette, melyben a nyugat-európai betyárromantika hatására népszerűvé és általánossá vált motívumok szerint a nagy alföldi pusztaságon fosztogatta a postakocsikat és az uraságokat, és külsejével könnyedén meghódította a lányokat, asszonyokat. Színre vitték [\[3\]](#) és a szépirodalomban is az egyik leggyakrabban ábrázolt betyárrá vált: Tompánál, Aranynál és Jókainál is megjelenik. Petőfi Sándor még egy drámát is írt róla, melyet azonban a Nemzeti Színház visszautasított, ezért azt dühében a tűzbe dobta. Egy versében később azért megemlékezett a híres betyárról:

„Akasztófa mellett hollók károgása, Nem volt Zöld Marcinak két országban mása”
(Vécsey 2009: 98—102).

Irodalom:

SZÚCS Sándor

1969 *Betyárok, pandúrok és egyéb hírességek*. Budapest, Magvető Kiadó.

VÉCSEY Aurél

2009 *Betyárvilág Magyarországon*. Kecskemét, Vagabund Kiadó.

[\[1\]](#) „Biharban születtem, Zöld Marci a nevem” Nagy Bihar vármegye rég kerestet engem. Huncut szolgabíró adott katonának,

a
z árvája lettem
Sárrétnek, pusztának”

Betyárok a magyar kártyán 7. - Zöld Marci

Írta: Kürtössy Péter

2014. június 02. hétfő, 17:52 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 06:49

(Szűcs 1969: 14–15).

[\[2\]](#) Innen a szólás: Él, mint Marci Hevesen.

[\[3\]](#) Wándza Mihály, a kor kiváló rendezője Nagyváradon írt Zöld Marciról egy erkölcsi nézőjátékot, melyet vándorszínészek éveken át több helyen is sikerrel előadtak. Dömötör Sándor: Zöld Marci és a „Haramiacsók”. In Dankó Imre (szerk.): ÁRKÁDIA. Debrecen, 1978. 93–100.

{phocagallery view=category|categoryid=63}